

Phước Hải An và thánh địa Mỹ Sơn suýt bị san bằng, chìm dưới lòng hồ... nếu không có sự can thiệp của ông Hồ Nghinh, nguyên Bí thư Tỉnh ủy Quảng Nam - Đà Nẵng.

Phước Hải An (Quảng Nam) vốn là thị trấn công sự mạnh, phát triển thịnh vượng thế kỷ 16 đến thế kỷ 19, là nơi giao thương, trao đổi hàng hóa và văn hóa với bên ngoài. Hải An có những giá trị nổi bật toàn cầu và sự truyền bá của văn hóa Việt Nam, Nhật Bản, Trung Hoa. Vì vậy, năm 1999 Phước Hải An đã được công nhận là di sản văn hóa của thế giới.

Thành phố di sản này từng suýt bị san bằng. Thời điểm sau chiến tranh, Hải An gặp biến cố lớn với lo ngại kiên quyết lo ngại trở lại của văn hóa nô dịch để phát triển văn hóa mới, con người mới xã hội chủ nghĩa. Đảng bộ, chính quyền Hải An đẩy mạnh phong trào đắp cũ xây mới “đàng hoàng, to đẹp hơn”. Trong đó có việc đắp phá các đền, chùa, miếu, am thờ. Nhiệm vụ này được Thành phố và Thành ủy giao cho các ngành, đoàn thể tham gia và lực lượng chính công là an ninh. Phó trưởng Minh An, nhiệm vụ trung tâm công trình kiến trúc đền chùa, miếu mạo được chọn làm thí điểm.



Ông Võ Phùng, Giám đốc Trung tâm Văn hóa thế thao Hải An, nhớ lại: “Sau giải phóng, nhiệm vụ nặng nề được giao và lên danh sách các chùa như Khống Miếu, Phúc Kiến, Ông B... để chuốt bị đắp phá. Với lý do đây là nơi thờ cúng, chiêm bái mang tính mê tín dị đoan”. Theo ông Phùng, đó là một thói quen của người dân còn nông cạn, chưa tính hết được hậu quả. Nhưng ông Hồ Nghinh cùng Tỉnh ủy Quảng Nam - Đà Nẵng đã kịp thời can thiệp, quyết liệt không cho đắp phá Hải An.

Ông Hà Phước Mai, nguyên cán bộ TP Hải An, cho hay: “Một buổi chiều năm 1976, trưởng cơ sở ủy ban Mặt trận tổ quốc Việt Nam TP Hải An, hơn 500 người với búa tạ, xà beng, cuốc... ra quân bài trừ mê tín dị đoan với từng nhóm, đội có cán bộ an ninh phụ trách. Tất cả chuốt bị

đền thờ mái đình, ngôi chùa, đền miếu để phá hủy cái gì là nơi gieo rắc mê tín dâm đoan. Họ cho rằng cách mạng là phá bỏ phá cũ, đổi mới. Mọi người hô to hai chữ: “Quyết tâm”.

Lúc này, ông Hồ Nghinh vừa đến, ông hỏi ngay: “Các anh định làm cách mạng văn hóa đó à?”. Mọi người im lặng. Ông Nghinh tiếp tục nói: “Các anh nên nhớ rằng chỉ vài tháng sau khi Cách mạng Tháng Tám thành công, Bác Hồ đã ra sắc lệnh bỏ toàn di tích trên toàn cõi Việt Nam. Bác yêu cầu phải gìn giữ nguyên vẹn đình chùa, miếu mạo, các sách vở văn tịch của cha ông để lại. Các anh hãy đếm hàng trăm người vì khí thế hừng hực thế kia, họ chỉ chớp phá vài ngày thôi thì còn gì Hồ Chí Minh. Làm như thế là bắt chước cách mạng văn hóa bên Trung Quốc”.

Ông Hồ Nghinh tiên đoán: “Các anh biết không, sau này đất nước phát triển, mọi cửa giao thông với thế giới, khách du lịch nước ngoài đến đây thì các đình chùa, miếu mạo và cội tích, nhà xưa kia sẽ là điểm đến và vui du khách. Đó là nguồn sinh lợi cho dân Hồ Chí Minh”.

Không thúc buột nói chuyện mọi người ngơ ra sai lầm. Ông Hồ Nghinh đã cứu Hồ Chí Minh khỏi nguy trong gang tấc. Nếu ông chằm chân một ngày thôi thì Hồ Chí Minh đã bị hàng trăm người chớp phá tan tành”, ông Hà Phấn Mai cho hay.



Người Hồ Chí Minh có câu “Thờ cúng chùa Cờu, học Ông Bần” nhằmเตือน thế hệ sau không thể tách rời cửa hai di tích này. Chùa Ông Bần là nơi quán bang Triều Châu cửa người Hoa. Năm 1979, Trung Quốc xua quân xâm phạm biên giới Việt Nam. Quân chúng thế xã Hồ Chí Minh mít tinh và đưa ra chương trình cùng công nhân đánh thế quân Bắc Kinh.

Phụ nữ Hồ Chí Minh ký tên đòi chớp phá thế ng Mã Viên (thế ng này để cửa trong chùa Ông Bần. Mã Viên là người đưa quân xâm lược công ta mở cửa cho 500 năm nô lệ thế ng Bắc) và đóng cửa ngôi chùa này. Vì đây là thế tiên cửa quân Bắc Kinh. Mã Viên là người có thế lợi dân thế nên không có lý do gì phải thế Hồ Chí Minh. “Đến để chớp phá chùa, thế ng Mã Viên để cửa hàng

ngành hội viên phòng họp đang thu tiền. Phòng họp Hội An đang lo lắng ký tên và mang đến Văn phòng Thủ tướng Hội An”, ông Hà Phước Mai nhớ lại.

Một lần nữa phòng họp lại đang trở về nguy cơ bị phá. Buổi sáng Thủ tướng Hội An gọi công văn cho ông Bí thư Hội Nghinh, chỉ ông đã thấy ông có mặt. Đang trở về hàng nghìn người, ông Nghinh khuyên ngăn: “Đình, chùa là chốn tâm linh, nhân dân đã tay xây dựng để chiêm bái hàng năm. Hội này đây là hội quán của bà con người Hoa. Trung Quốc đang làm điếu phi nghĩa, mang quân xâm lược của ta, hội lúc nào hội ta phải tranh thủ bà con người Hoa để ủng hộ phía chính nghĩa của ta. Chùa Ông Bôn không chỉ thờ Mã Viện mà còn là nơi thờ các phúc thần khác. Theo tôi, ta vẫn để ông bà con cất bài vị Mã Viện đi thôi. Sau đó thì hàng ngàn người dân Hội An đã trở về tỉnh lại và không còn quy tụ tâm phá bỏ ngôi chùa này”.

Chính nhờ sự can thiệp kịp thời mà Hội An còn giữ được đến tận ngày nay. Tôi tiên đoán của ông Hội Nghinh về việc Hội An sẽ tiếp nhận đón du khách và “hái” tiền cho tỉnh Quảng Nam cũng trở thành sự thật. Sự minh triết của ông Hội Nghinh đã cứu nguy cho Hội An hai lần.

Thánh địa Mỹ Sơn là một quần thể kiến trúc đền tháp của người Chăm. Đây từng là khu đất thiêng giáo linh thiêng với hơn 70 đền tháp xây dựng từ giữa thế kỷ 7-13. Các vua Chăm trước đây chọn Mỹ Sơn để đóng đô và xây dựng các đền tháp để thờ các vị thần. Người có công thánh địa Mỹ Sơn không ai khác ngoài ông Hội Nghinh. Ông Nghinh quê ở xã Duy Trinh (huyện Duy Xuyên), Mỹ Sơn cũng nằm tại huyện này.

Cuối thập niên 1970 đến 1980, nhiều vùng đất ở Quảng Nam không thể sản xuất nông nghiệp được, đời sống khổ. Để thoát khỏi đói nghèo phải làm thủy lợi. Xây hồ, đắp đập là nhiệm vụ tối ưu. Huyện ủy Duy Xuyên tổ chức họp để triển khai dự án chặn dòng và xây dựng hệ thống tưới Khe Thôn. Nếu huyện ủy Duy Xuyên cho phép xây dựng đập Khe Thôn thì toàn bộ Mỹ Sơn sẽ chìm dưới lòng hồ. Lãnh đạo huyện chia ra làm hai phe: phe đồng ý và phe phản bác.



Phe phản bác không phải vì tiền lương được sau này thánh địa Mỹ Sơn sẽ là di sản văn hóa của thế giới. Mà phản bác vì “không muốn xóa đi một chứng tích tội ác chiến tranh”, do một số dân tháp tại Mỹ Sơn bị bom đạn tàn phá. Phe đồng ý là nhất nhất yêu cầu phải xây dựng Khu Thủ đả hủ trợ cung cấp nước cho đả Vĩnh Trinh, Thủ ch Bàn. Sau đó thì phe đồng ý thng thđ. Mỹ Sơn đả ng trđ c nguy cđ bđ xóa sđ. Vđ a hay tin, ông Hồ Nghinh đả trđ c tiđ p vđ quđ đđ cđ u lđ y Mỹ Sơn.

Theo ông Đoàn Văn Lđc, nguyên Chđ tđ ch UBND huyđ n Duy Xuyên, thì: “Khi đả ra đđ án xây hđ, anh Nghinh đả quyđ t liđ t phđ n đđ i. Anh đđ y nghiđ cđ u rđ t kđ đđ án và gđ t ngay đđ đđ nh ngđ đđ p Khe Thủ cđ a lđnh đđ o huyđ n. Nđ u anh Nghinh không có tđ m nhđ xa mà đđ ng ý ngay thì hiđ n nay thánh đđ a Mỹ Sơn đả chìm đđ đđ i lòng hđ. Quđ ng Nam sđ không còn di sđ n thđ giđ i này nđ a”.

“Ông Hồ Nghinh đóng vai trò rđ t quan trđ ng đđ i vđ i Hđ i An và Mỹ Sơn. Nđ u không có sđ sáng sđ t cđ a ông thì Quđ ng Nam sđ không có hai di tích mang tđ m di sđ n văn hóa thđ giđ i nhđ ngày nay”, ông Đinh Hải, Giám đđ c Sđ Văn hóa Thủ thao và Du lđ ch tđ nh Quđ ng Nam, nói.

Còn ông Bùi Văn Tiđ ng, Trđ đ ng ban Tđ chđ c Thành đđ y, Chđ tđ ch Hđ i Khoa hđ c lđ ch sđ TP Đà Nđ ng, nhđ n xét: “Hồ Nghinh là nhà lđnh đđ o có công đđ u trong viđ c bđ o tđ n hai di sđ n văn hóa thđ giđ i ngày nay là đđ thđ cđ Hđ i An và thánh đđ a Mỹ Sơn”.

*Theo Pháp luđ t TP HCM*